

ETAPE DECISIVE ÎN DEZVOLTAREA SERVICIULUI TRAUMATOLOGIE ȘI ORTOPEDIE DIN REPUBLICA MOLDOVA

**Ion Marin – dr. hab. în medicină, prof. univ.,
Nicolae Caproș – dr. hab. în medicină, prof. univ., USMF „Nicolae Testemițanu”**

Rezumat

Articolul conține o sinteză a conținutului principalelor etape desfășurate în cadrul dezvoltării serviciului Traumatologie și Ortopedie în Republica Moldova. Este prezentat aportul profesorului Nicolae Testemițanu în elaborarea strategiei și realizarea științifico-practică a acestei extrem de importante ramuri a medicinei specializate. Sunt oglindite și confirmate principalele rezultate obținute la acest capitol timp de peste 50 de ani.

Summary. The main stages of development of the orthopedic and traumatologic service in the Republic of Moldova

The article contains a synthesis of the main stages in the development of trauma and orthopedic service in the Republic of Moldova. The contribution of professor Nicolae Testemitanu in strategy creation and organization of the practical implementation of this important sector of specialized medicine is presented. The main results obtained in this field over the past 50 years are presented.

Резюме. Основные этапы развития ортопедотравматологической службы в Республике Молдова

Статья содержит синтез содержания главных этапов развития травматолого-ортопедической службы в Республике Молдова. Представлен вклад проф. Николая Тестемитану в создании стратегии и организации научно-практической реализации этой значимой отрасли специализированной медицины. Приведены основные результаты полученные в данной области за последние 50 лет.

Până în anul 1959 în Republica Moldova pacienții afectați de traumatisme erau tratați de medicii chirurghi conform posibilităților de pe atunci. Serviciul specializat în această direcție lipsea. În acea perioadă de timp pe teritoriul fostelor republici sovietice funcționau 20 de institute științifico-practice de acest profil, 5 institute analogice de protezare a aparatului locomotor, peste 50 de catedre de traumatologie și ortopedie în institutele de medicină (spre anul 1990 numărul lor a crescut până la 93), o mulțime de centre raionale și regionale de acest gen, multe complexe sanatoriale etc. O situație analogică era înregistrată în multe țări ale lumii. Aceste centre medicale specializate constituie un compartiment indivizibil al securității oricărui stat, mai ales în situații excepționale. Au fost dramatic simțite de populația moldovenească seismele din anii 1940, 1977, 1986, deoarece Republica Moldova se află într-o zonă seismologică activă.

În anul 1957 republica dispunea numai de 2 medici specialiști în traumatologie și ortopedie [10]: G. Egorov, la Spitalul invalizilor de război, și I. Chirnicanski – în componența corpului profesoral-didactic a Institutului de Stat de Medicină din Chișinău (ISMC). Prin urmare, posibilitățile chirurgiei de atunci în republică nu mai erau în stare să satisfacă marile exigențe ale timpului. Succesele științifice depășeau cu

mult problemele arzătoare ale practicii medicale la temă.

O personalitate neordinară și salvator de situație în republică a fost Nicolae Testemițanu, care a inaugurat “pe loc gol” acest extrem de important serviciu personal, începând cu doctoratul în problema osteosintezei a fracturilor osteoarticulare (1951). Pe parcursul anilor Domnia Sa, fiind medic-șef la Spitalul Clinic Republican, ulterior rector al ISMC, șef de catedră, ministru al sistemului de sănătate a deschis larg porțile pentru tinerii medici autohtoni spre Olimpul Traumatologiei și Ortopediei universale. Personal s-a implicat în elaborarea strategiei și realizarea acestui serviciu: a) în anul 1959 este deschisă prima secție specializată din republică (40 paturi) în cadrul Spitalului Clinic Republican; b) în anul 1962 a fost creată catedra Traumatologie, Ortopedie și Chirurgie de Campanie, în cadrul căreia s-a organizat reciclarea specialiștilor în ramură; c) în anul 1962 a fost inaugurat laboratorul de conservare și păstrare a țesuturilor alogene; d) în anul 1964 a fost dat în exploatare Spitalul Clinic Republican de Traumatologie, Ortopedie și Protezare, construit sub egida Domniei Sale. N. Testemițanu personal s-a preocupat intens de pregătirea specialiștilor la această disciplină: prin subordonatură, internatură, secundariat clinic, aspirantură, doctoran-

tură, reciclarea medicilor generalişti şi a chirurgilor pasionaţi de această profesie (rezidenţiatul de specialitate a fost legitimat în anul 1991), folosindu-se în acest scop bazele clinice locale şi din cele mai prestigioase centre ştiinţifice din Moscova, Sankt Petersburg, Kiev, Harkov, Mensk, ulterior Bucureşti, Iaşi, Cluj-Napoca, Craiova; mai târziu centre din Franţa, SUA, Germania, Italia etc.

În scurt timp, în oraşe şi în majoritatea raioanelor republicii în staţionare au fost deschise secţii respective, în policlinici – cabinete de profil; în oraşele mari – inclusiv puncte traumatologice. Considerabil au crescut posibilităţile de investigare a pacienţilor şi potenţialul cercetărilor ştiinţifice. Dispensarizarea pacienţilor cu afecţiuni ortopedice a devenit obligatorie pentru toate instituţiile în cauză. Astfel, prima etapă a strategiei programată de prof. N. Testemiţanu a fost realizată. În anul 1990 în republică activau deja 300 de specialişti în ramură (în anul 1959 erau numai 5), funcţionau 2600 de paturi specializate. A progresat considerabil şi profesionalismul specialiştilor în domeniu. Fiecare oraş şi centru raional era consultat, programat şi la necesitate, de curatori-specialişti din clinicile ISMC. Din anul 1961 funcţionează Asociaţia republicană a traumatologilor ortopezi (ATORM), inaugurată de asemenea prin iniţiativa prof. N. Testemiţanu.

Dirijarea serviciului nominalizat pe parcurs este asigurată de Ministerul Sănătăţii cu implicarea directă a specialiştilor de frunte (profesorii N. Gladârevski, Larisa Iacunin, I. Marin, S. Stamatin, V. Beţişor, F. Gornea, N. Caproş; P. Moroz – ortopedie pediatrică, A. Taran – combustiologie) şi a Spitalului Clinic Republican de Traumatologie şi Ortopedie (SCTO) conform legislaţiei în vigoare. De asemenea, şi-au adus aport esenţial profesorii Şt. Vetrilă, M. Corlăteanu, I. Prisacari, P. Ciobanu, S. Pîslari, V. Remizov, Gh. Croitoru, Gr. Verega, conferenţarii P. Pulbere, C. Cozub, A. Moraru, A. Manea, P. Ţapu, I. Tofan, O. Pulbere, M. Darciuc, I. Vacarciuc, S. Ojog, A. Beţişor, N. Erhan, V. Vetrilă şi mulţi alţi membri ai ATORM în calitate de şefi ai secţiilor specializate din oraşele şi raioanele republicii.

Nivelul de cunoştinţe a specialiştilor la această specialitate este apreciat de Comisia de atestare a Ministerului Sănătăţii. De rând cu compartimentele tradiţionale o amplă dezvoltare în republică au căpătat chirurgia mîinii, chirurgia plastică, aloplastia osteoarticulară, chirurgia oncoortopedică, chirurgia vertebrală, intervenţiile chirurgicale la nervii magistrali a locomotorului; s-au largit posibilităţile

de folosire a dispozitivelor pentru osteosinteză, de implantare a endoprotezelor moderne, folosirii tehnicii microchirurgicale, endoscopice etc. A avansat mult colaborarea ştiinţifico-practică cu diferite centre internaţionale de profil din Europa, SUA, Asia, Africa. Corpul profesoral-didactic prin lucrările sale publicate în ediţii prestigioase (articole, monografii, manuale) şi participarea la foruri de specialitate din multe ţări a făcut Republica Moldova cunoscută în lume. Pe parcursul a peste 50 de ani în republică au avut loc 14 conferinţe şi 7 congrese naţionale pe teme actuale în specialitate cu participare internaţională, peste 420 de şedinţe a ATORM (prezentări de management, ştiinţifico-practice, informaţii la zi, demonstrarea cazurilor clinice cu scop ştiinţifico-didactic, discutarea tezelor de doctorat – 38 şi postdoctorat – 16, primirea noilor membri în Asociaţie etc). Impunătoare sunt invenţiile autohtone în traumatologie şi ortopedie, multe din ele apreciate cu medalii la expoziţii internaţionale. Prin urmare, şcoala basarabeană în Traumatologie şi Ortopedie, iniţiată de prof. N. Testemiţanu, prodigios îşi realizează misiunea [1,2,3,4,5,6,7,8,9,11]. Cu regret, din motive bine cunoscute, nu s-a rezolvat etapa finală a strategiei programate de prof. N. Testemiţanu – inaugurarea Institutului de Traumatologie, Ortopedie şi Protezare în care era prevăzut un centru de importanţă statală: perspectivele de dezvoltare a ştiinţei, instruirea studenţilor şi rezidenţilor, menţinerea şi creşterea continuă a specialiştilor, recuperarea modernă a pacienţilor afectaţi de traumatisme şi boli ortopedice, “Templu” de cultură profesionistă, “Stat major” în organizarea şi dirijarea ajutorului medical şi de tratament specializat sinistralilor în caz de cutremure de pământ şi a altor dezastre. Reieşind din strategia de dezvoltare şi reformare continuă a medicinei primare şi specializate în republică, sperăm că această reţinere în dezvoltarea serviciului dat va fi în timpul apropiat realizată, deoarece ea este o problemă arzătoare nu numai a Ministerului Sănătăţii, dar şi a Conducerii Statului, Ministerului Apărării, Ministerului de Interne şi a altor diviziuni guvernamentale şi nonguvernamentale. Prin urmare, aceasta este o problemă a întregii societăţi.

În acest context pare straniu tendinţele unor demnitari, care consideră că Spitalul Clinic Republican Traumatologie şi Ortopedie (50 de ani de activitate s-au împlinit în anul 2014) să fie lichidat (Ministerul Sănătăţii aşa ceva nu acceptă!), iar compartimentele clinice să fie transferate în spitale polivalente. În acest unicul centru specializat anual se efectuează peste

3500 din cele mai complicate intervenții chirurgicale ortopedo-traumatologice și se asigură consultații la peste 25000 de pacienți din toate localitățile republicii. Așa tendințe sunt dăunătoare și inadmisibile, ele contrazic principiile internaționale în această direcție. Nu trebuie de uitat, că acest centru de ortopedie și traumatologie împreună cu catedra-mamă, prezintă MATCA întregului sistem a medicinei specializate la această disciplină în republică. El este opera marelui savant, medic, cetățean și OM de Stat, Nicolae Testemițanu, care și-a jertfit sănătatea și viața pe altarul medicinei autohtone. Aportul dumnealui este la Superlativ apreciat de popor și înveșnicit postmortem de Istorie.

În această situație cea mai rațională rezolvare a problemei apărute comunitatea ortopezilor-traumatologi din republică consideră reintegrarea SCTO (cum a fost la inaugurare în anul 1964) cu localizarea serviciului reintegrat în localul Centrului de Protezare și recuperare ortopedică, în care teritoriul și spațiul imobil pentru aceasta este suficient. Prin aceasta, ponderea eficacității serviciului în cauză ar deveni incomparabil de avantajoasă pentru pacienți și instituțiile de vârf ale republicii, inclusiv pentru organele de finanțe; păstrarea corpului de specialiști unici în țară, a tradițiilor și experienței profesionale spectaculoase acumulate pe parcursul a jumătate de secol.

Coroana Britanică, în secolul XX a conferit titlul de Lord la 2 personalități proeminente în astfel de servicii. De asemenea, analogice personalități cu merite extraordinare în Traumatologie și Ortopedie din Rusia, Ucraina, Belarusi, România, Polonia, Ungaria, Cehoslovacia, Franța, Germania, SUA, Bulgaria, China, Austria, Japonia, Italia, Egipt etc., au fost "canonizate" de guvernele respective și comunitățile științifice cu înalte titluri statale și academice, iar după trecerea unora din ei în Eternitate, instituțiile respective le poartă numele.

Prin urmare, timpul și imperativul istoric din Tra-

umatologie-Ortopedie dictează necesitatea ca pe Emblema ATORM să fie imprimat numele prof. Nicolae Testemițanu (au expirat peste 28 de ani de la trecerea Dumnealui în Eternitate) – în semn de exprimare a recunoștinței noastre pentru meritele Sale magnifice în Traumatologia și Ortopedia Republicii Moldova.

Bibliografie

1. Gornea F., Marin I., Caproș N., Verega G., Țapu P., Tofan I., Ojog S., Moraru A., Vacarciuc I. Ortopedie și Traumatologie (ediția a doua). Chișinău, 2010, 588 p.
2. Marin I. Școala Nicolae Testemițanu și rolul ei în fondarea și dezvoltarea serviciului Traumatologie și Ortopedie în Republica Moldova. Sănătatea Publică, Economie și Management în Medicină, 2014; 20 (53): 13-15.
3. Marin I., Gornea F. Catedra Ortopedie, Traumatologie și Chirurgie în Campanie la 40 de ani. Chișinău, 2002, 16 p.
4. Marin I., Pulbere O., Caproș N., Ungureanu V. Pagini din Istoria Asociației științifice a Traumatologilor Ortopezi din Republica Moldova. Materialele celui de al VII Congres al Ortopezilor-Traumatologi din Republica Moldova „ATORM – 50 de ani”, Arta Medica, 2011; 2 (45): 9-10.
5. Marin I., Stamatina S., Pulbere P. Chirurgie de Campanie. Chișinău, 1977, 208 p.
6. Novacenco N. P. Ortopedia și Traumatologia. Chișinău, 1970, 272 p. (traducere din rusă de I. Marin, P. Pulbere, C. Cozub, M. Corlăteanu).
7. Stamatina S., Marin I., Pulbere P. Traumatologie și Ortopedie. Chișinău, 1993, 380 p.
8. Taran A., Trofăilă V. Instituția medico-sanitară Publică Spitalul Clinic de Traumatologie și Ortopedie: Ascensiunea Profesionalismului în Ortopedie și Traumatologie (studiu Documentar). Sănătate Publică, Economie și Management în Medicină, 2014; 2 (53): 5-8.
9. Trofăilă V. Spitalul Clinic de Traumatologie și Ortopedie la 50 de ani. Chișinău, 2014, 240 p.
10. Приказ Министра Здравоохранения СССР № 125-м, 12 августа 1957 год. О профилактике травматизма, улучшение травматологической и ортопедической помощи населению. Москва, 1957, 28 стр.
11. Тестемитану Н. А., Гладыревский Н. Л., Стрелецкий Б.С. Состояние и перспективы развития Травматологической и ортопедической службы в Молдавской ССР. Здравоохранение (Кишинев), 1964; 4: 3-5.